

סב:

עין משפט
נר מצוה

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

מסורת הש"ס

יה א ב מ"י פיה מהל'
תלה ויה הל' טו
סמנ לאין קול טו"ט י"ד
סי קספ ט"י ג:

(ב) וי"ל יהמנן (ג) קמנ
עכ"ל (ד) וז"ל קמנ:

הגהות הב"ח

(א) נ"י מניטט אין
מחזירין ומאי נידר רבית
מוקדמת ורבית: (ג) שם
היי דמי מניטט שאני רוצה
למחזירין:

הגהות הגר"א

[א] נ"י אלא אמר רבא.
כ"כ נדרתם רבית וי"ף
כ"כ לחוב דדמיין עסקין
וכדמיין ר"ח ט"י ופי'
הרב"ח דר"ל שוקף דמי
המטין ממלוה וכו"ל דוקא
אסור בלאו ל' יין או מדי'
אופשטיא שניטה בתחילה
ודלא מר"י דאסור יין
בלא"ה (ועמ"ש דמיין
כ"כ דמיין ק"ה ט"י י"ז):
[ב] ר"ח ד"ה ה"י ח"מ
ט"י כ"כ ע' לפ"ל מ"ו כ'
ד"ה י"ט ט"י ט"ו ח' ד"ה
ה"י ט"ו ח"ט ט"י:

וכדיעניו אין מחזירין. דלכך רבית הוא כיון דזימנין שאין עושים פירות שהכרמים לוקין אין זו רבית קלילה: אינוו נמי כי אפקי ליה. סביר דתמורת זבני אמו הנך פירות לדיה ללקח דכל זמן שלא פרע לו מעותיו הכרם מוכר לו עד זמן שפסקו דיניהם שיכול לפדותה. והוא הדין דמלי לאתוניה נמי מאכב רבית דהמרה בפירות דמתניתין אלא הא שיניא נמי אית ליה לשניי תמורת זבני אמו לדיה: מאי אהא לאשמועינן. היי נינהו דדיניהם אין מוזיאין והוא רבית ודיעניו אין מחזירין: רבית מוקדמת ורבית מאוחרת. בשיבתי מתניתין (דף ע"ה): קמני לה והא בתורת רבית יהיב ליה ודיניהם אס לא נתן אין מוזיאין שהרי לא פסק עמו: וכי אין לו יין מאי הוי. אחר שילא השער לין והוא חייב לו החטין או המעות הרי הוא כפוסק עמו עכשיו על היין: אין פוסקין על הפירות. יתן לו מעות ככור חטין ולומר לו תמנה לי לטוף זמן גדול ואפילו יש שנתנין אותו עכשיו כד בתחילת הקליר אין זה שער כד שילא שער מפורסם וקובע בשוקי העיר בך: אע"פ שאין ליה. המוכר: יש ליה. לאיש אחר ויכול לקטוה כגון לחוב דדמיין עסקין. שלא נתן לו זה המוכר ללקוח דמי החטין שחייב אלא בל עשות עליו דמי החטין חוב ולפסוק על החוב יין וכך אמר לו אני מקבל עלי חטין בלי דינר כמו שאתה יכול למוכרין והרי לך אלני בהן יין כשער של עכשיו דאי הוה ליה יין הוה קניו לו מעכשיו ואי איקב דרשותיה איקב. אכל אין לו והוא לא קיבל עכשיו מעות שוכל לומר יכול הוא לקטוה דדמיין עסקין נמלא שאים אלני אלא הגלוה בעלמא: דפניא. שיש הפרש בין נותן מעות ללא עליו בחובו: ואני אעלה לך. החטים כל שנים עשר חדש אף אם יתעלו דמיהן אקבל עלי העילוי ואחנא לך דדמיין הללו: דלא כאיסור הכא לידו דמי. שאין זה דומה לנותן איסר בשעה שפוסק דאיכא למימר יקנה לו עכשיו בשוק נמעות שקיבל אפילו יש לו יין נמי. דהאי תנא בעומד על גורנו קאמר דיש לו חטין ואפילו הכי אסר: כדמני רב ספרא. ולא כפוסק עמו בתחילה על החטין: שאני נותן לך. כשער של עכשיו ונתנס לו: וזמר ולקמן ממנו כ"ד פלגים. דלחיל גביה סלע שהמנה כ"ה פלגים והוא היה דמוק למעות ולא יכול להמתין ליום השוק: מוסרי.

ובדיעניו אין מחזירין ממלוה ללוה אמר ליה אינהו בתורת זבני אתא ליריהו אלא כל שאילו בדיניהן דקאמר רב ספרא מאי אתא לאשמועינן הכי אתא לאשמועינן כל שאילו בדיניהן מוציאין מלוה למלוה בדיניהן מחזירין ממלוה ללוה ומאי ניהו ברבית קצוצה וכדברי אלעזר כל שאילו בדיניהם אין מוציאין בדיניהן אין מחזירין (ב) רבית מוקדמת רבית מאוחרת: כיצד לקח הימנו חטים בדניר זהב הכור וכן השער וכו': וכי אין לו יין מאי הוי והתניא אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער יצא השער פוסקין אף על פי שאין ליה יש ליה אמר רבה מתניתין בבא לחוב בדמיהן עסקין וכדתינא הרי שהיה נושה בחבירו מנה והלך ועמד על גורנו ואומר תן לי מעותי שאני רוצה ליקח בהם חטים אמר לו חטים יש לי שאני נותן לך צא ועשה עלי כשער של עכשיו ואני אעלה לך כל שנים עשר חדש אסור דלאו כאיסרו הבא לידו דמי א"ל אביי אי דלא כאיסרו הבא לידו מאי איריא אין לו אפי' יש לו נמי אלא אמר אביי מתנ' כדתני רב ספרא ברבית דבי רבי חייא דתני רב ספרא ברבית דבי ר' חייא יש דברים שהם מותרין ואסורין מנה הערמת רבית כיצד אמר ר' הלויני מנה א"ל מנה אין לי חטין במנה יש לי שאני נותן לך נתן לו חטין במנה וחזר ולקחן הימנו בעשרים וארבע סלע מותר ואסור לעשות כן מפני הערמת רבית הכא נמי כגון דאמר הלויני שלשים דינרים אמר ליה שלשים דינרים אין לי חטין בשלשים דינרים יש לי שאני נותן לך נתן לו חטין בשלשים דינרים וחזר ולקחם הימנו בדניר זהב אי אית ליה חמרא ללוה דיהיב ליה בשלשים דינר פירא הוא דקא שקיל מיניה ולית לן בה ואי לא כיון דלית ליה חמרא ודאי משקל זוזי מיניה מחזו ברבית אמר ליה רבא אי הכי תן לי חטין דמי חטין מבני ליה תני דמי חטין שאני (ט) מוכרין שמכרתים לך מבועיא ליה תני שמכרתים לך הרי חטין עשויות עלי בשלשי' דינרין מעיקרא נמי הכי אוקמונהו עילויה הכי קאמר ליה בדמי חטין שעשית עלי בשלשים דינר הרי לך אצלי בהן יין ויין אין לו והא בדניר זהב הכור וכן השער קמני וא' אלא אמר רבא יכי שכיבנא רבי אושעיא נפק לוותי דמחרצנא

לכך הימנו חטין בדניר זהב הכור. רש"י פירש דמקח חטין הוה יתיר אע"פ שאין לו חטים כיון שנתן לו מעות ולא קאי אסור אלא אין וקניו רישא לרבותא דסיפא דין אסור אע"פ שזה מנה פוסק הראשון של חטים דרך הלואה וקשה לפירושו חלף שלרין למחוק הספרים לקמן (דף סג.) בגמרא דגרס והא לקח קמני מאי לקח לקח בהלואה כי לפי זה אמי שפיר לקח דקאי אחטים דשרו ועוד כיון דאסור לא קאי אלא אין מאי פריך בגמרא וכי אין לו יין מאי הוי והתני יצא השער פוסקין אע"פ שאין ליה יש ליה וכו' לא ידע דאסור לפסוק יין תמנת חוב ולא נתן לו או שום דמים ועוד מדמשי כנא לחוב דדמיים מכלל דמעיקרא סבר שהיה נותן לו דמים וכו' דלפריך מילא השער פוסקין לפרוך מרישא דשרי גבי חטים מיהו זה יש לתקן דהוה משני דאסור קאי גס ארישא או הוה מוקמינן רישא דשרי גבי לו חטים דוקא לך נראה דלחאו מרביח דאסור קאי אכולה מתני' וכי קמני כסיפא יין אין לו הוא הדין דגם חטין אין לו לך פריך בגמרא וכי אין לו יין וגם חטים מאי הוי ועיקר קושייתו מנה חטים דאסור כי אין לו אע"פ שנתן דינר זהב ומשני כנא לחוב דדמיהן עכבר היה חייב לו דינר זהב ובשעת קניו אינו נותן לו כלום ומיד הוה ליה למפקך והא לקח קמני אלא דפריך ליה השתא עדיפא מינה וא"ת אמאי מני גבי יין אין לו כי נמי יש לו אסור ליתן שוה לו דינר הלא אפילו חטים הוה איסורא ליקח בלי דינר כיון שלא היה לו חטים כפסק הראשון וי"ל דנקט לאשמועינן דלף גרישא אין לו חטים ואסור:

והתנן אין פוסקין. אית דגרסי והתניא משום דלא גרסינן נמתניתין יצא השער פוסקין וכן לקמן (דף ע"ה): אית ספרים דגרסי אלא מתני' דאין פוסקין וכו' הא יצא השער פוסקין הכי משכחת לה כאלבאי וארבי ולספרים דגרסי הכא והתנן גרסי נמתני' יצא השער פוסקין ולא גרסי לקמן הא:

אע"פ שאין זה ש"ח. דאע"ג

דלא משך חטין אין זה רבית כיון שאם היה בל מוכר לחזור הוה קאי נמי שפרע ולכן חשיבי כמתקרו נדרות לוקח: הרי' שנוטה בו' ועמד על גורנו. [ב] מימה והלא מעות קונות הכא אפילו מדרבנן דמילתא דלא שכיח היא כדלמיתין בהוצא (ועל דף מ"ו): גבי החליף דמי שור כפרה וי"ל דהכא מייירי שלא פטרו

קאמר לקח הימנו חטים במלוה קאי וכשכא לחובו אמר לו תן לי מעותי שאני רוצה ליקח בהם חטים אמר לך צא ועשה עלי כשער של עכשיו ואני אעלה לך כל שנים עשר חדש אסור דלאו כאיסרו הבא לידו דמי א"ל אביי אי דלא כאיסרו הבא לידו מאי איריא אין לו אפי' יש לו נמי אלא אמר אביי מתנ' כדתני רב ספרא ברבית דבי רבי חייא דתני רב ספרא ברבית דבי ר' חייא יש דברים שהם מותרין ואסורין מנה הערמת רבית כיצד אמר ר' הלויני מנה א"ל מנה אין לי חטין במנה יש לי שאני נותן לך נתן לו חטין במנה וחזר ולקחן הימנו בעשרים וארבע סלע מותר ואסור לעשות כן מפני הערמת רבית הכא נמי כגון דאמר הלויני שלשים דינרים אמר ליה שלשים דינרים אין לי חטין בשלשים דינרים יש לי שאני נותן לך נתן לו חטין בשלשים דינרים וחזר ולקחם הימנו בדניר זהב אי אית ליה חמרא ללוה דיהיב ליה בשלשים דינר פירא הוא דקא שקיל מיניה ולית לן בה ואי לא כיון דלית ליה חמרא ודאי משקל זוזי מיניה מחזו ברבית אמר ליה רבא אי הכי תן לי חטין דמי חטין מבני ליה תני דמי חטין שאני (ט) מוכרין שמכרתים לך מבועיא ליה תני שמכרתים לך הרי חטין עשויות עלי בשלשי' דינרין מעיקרא נמי הכי אוקמונהו עילויה הכי קאמר ליה בדמי חטין שעשית עלי בשלשים דינר הרי לך אצלי בהן יין ויין אין לו והא בדניר זהב הכור וכן השער קמני וא' אלא אמר רבא יכי שכיבנא רבי אושעיא נפק לוותי דמחרצנא

ממנו עד שיתן לו החטין: שהרי לא העלה לו דמי החטין יותר מדמיהן בשכר המתנת המעות והאי הוא דלחיל גביה: וזמר ולקמן ממנו בדניר זהב. מתניתין כי חטין ליה מעותי שאני לוקח בהן יין אמר לו הכי מעותין עשויות עלי דמי שלשים דינרין שקיל מיניה תלמן: הא בדניר זהב הכור וכן השער קמני. ואם כדברין שלקמן בדניר זהב היה השער שלשים והאי דלחיל גביה דאי השער בדניר זהב הוה העלם עליו שלשים דינר מעיקרא אוקמינהו ברבית בשביל המתנה: כי שכיבנא ר' אושעיא נפיק לוותי. כשאתם ר' אושעיא יצא לקראתי: דמתרצנא

ממנו עד שיתן לו החטין: שהרי לא העלה לו דמי החטין יותר מדמיהן בשכר המתנת המעות והאי הוא דלחיל גביה: וזמר ולקמן ממנו בדניר זהב. מתניתין כי חטין ליה מעותי שאני לוקח בהן יין אמר לו הכי מעותין עשויות עלי דמי שלשים דינרין שקיל מיניה תלמן: הא בדניר זהב הכור וכן השער קמני. ואם כדברין שלקמן בדניר זהב היה השער שלשים והאי דלחיל גביה דאי השער בדניר זהב הוה העלם עליו שלשים דינר מעיקרא אוקמינהו ברבית בשביל המתנה: כי שכיבנא ר' אושעיא נפיק לוותי. כשאתם ר' אושעיא יצא לקראתי: דמתרצנא

דמתרצנא